



Η αρχική αδιαφορία και ο στιγματισμός οδηγούν σήμερα στον παγκόσμιο πανικό. Επιζώντες από τον ιό Έμπολα στο παρελθόν δεν έγιναν δεκτοί πίσω στην κοινότητά τους. Τι υποστήριζαν οι θιασώτες της «συνωμοτικής» προέλευσης του AIDS;

Ιος - Εφημερίδα των Συντακτών

«Το μόνο που ξέρω είναι πως σ' αυτήν τη γη υπάρχουν πανούκλες κι υπάρχουν και θύματα και πως από μας εξαρτάται να μη συμμαχούμε, όσο περνάει από το χέρι μας, με τις πανούκλες»

Αλμπέρ Καμί («Η πανούκλα», 1947)

Ο επικεφαλής των Κέντρων Ελέγχου και Πρόληψης Νοσημάτων στις ΗΠΑ (CDC), Τόμας Φρίντεν, έκανε έκκληση μόλις στις 10.10.2014 για ισχυρότερη απάντηση στην εξάπλωση του ιού του Εμπολα, λέγοντας ότι πρέπει να δουλέψουμε τώρα έτσι ώστε να μη γίνει το επόμενο AIDS του κόσμου. «Στα 30 χρόνια που εργάζομαι στη δημόσια υγεία η μόνη περίπτωση που μοιάζει με την τωρινή είναι το AIDS. Η ταχύτητα είναι η πιο σημαντική μεταβλητή εδώ. Αυτό είναι ελεγχόμενο και αυτό ήταν προβλέψιμο», είπε. Ο οργανισμός έχει προβλέψει 550.000 έως 1,4 εκατομμύρια κρούσματα Εμπολα μέχρι τον Ιανουάριο. Εάν όμως το 70% των ανθρώπων με Εμπολα έχουν την κατάλληλη ιατρική φροντίδα, η επιδημία θα περιοριστεί και θα μπορούσε τελικά να εξαλειφθεί. Λίγο αργά θυμήθηκε ο κ. Φρίντεν την ανάγκη συναγερμού και συνεργασίας κι ενώ οι νεκροί μετριούνται ήδη σε χιλιάδες. Οπως άλλοτε, έτσι και τώρα, η αφύπνιση συνδέεται με συγκεκριμένα κρούσματα εκτός των «ορίων». Τότε, μετά τη μόλυνση του γενικού πληθυσμού από αιμοληψίες, τώρα μετά τον θάνατο Αμερικανών και Ευρωπαίων πολιτών.



Ο τρόπος μετάδοσης του AIDS και του Εμπολα είναι παρόμοιος παρά τις πολύ σημαντικές διαφορές στην εξέλιξη της νόσου, στον χρόνο επώασης, στα συμπτώματα κ.λπ. Αυτό όμως που είναι δυστυχώς εξαιρετικά κοινό στις δύο αυτές επιδημίες είναι η πορεία τους μέχρι τη στιγμή του διεθνούς SOS και την απόφαση για λήψη μέτρων. Από την αδιαφορία μέχρι την αφύπνιση και τον πανικό.

Οι δύο ιστορίες

AIDS: Είναι πολύ πιθανό ότι δεν θα μάθουμε ποτέ ποιος ήταν ο πρώτος άνθρωπος που μολύνθηκε από τον ιό HIV ούτε πώς εξαπλώθηκε. Οι επιστήμονες του διεθνούς ινστιτούτου για το AIDS (<http://www.theaidsinstitute.org>) εκτιμούν ότι η εξάπλωση οφείλεται σε συνδυασμό από πολλούς παράγοντες: η χρήση ενέσεων, τα ταξίδια, οι πόλεμοι, οι αποικιακές πρακτικές, η γενετική μηχανική κ.λπ. Σημασία όμως δεν έχει το από πού προήλθε, αλλά το πώς αντιμετωπίστηκε, πώς θα μπορούσε να εμποδιστεί η εξάπλωση και πώς με τις απαραίτητες αλλαγές στις πολιτικές υγείας θα εξασφαλιστεί το ότι στο μέλλον παρόμοια επιδημία θα μπορεί να αποτραπεί.

Είναι πολύ πιθανό –σύμφωνα με το ινστιτούτο– ότι ορισμένα από τα πρώτα κρούσματα σε αφρικανικά έθνη δεν ξεκίνησαν από τους Αφρικανούς που είχαν μολυνθεί με τον «πρωτότυπο» ιό, αλλά από τους ανθρώπους που ταξίδεψαν εκεί από άλλες χώρες όπου η επιδημία είχε ήδη εμφανιστεί. Η διαδικασία της μεταφοράς σε μια παγκόσμια πανδημία είναι πολύ περίπλοκη για να «κατηγορηθεί» μία ομάδα ή ένα άτομο.

ΕΜΠΟΛΑ: Το όνομα Εμπολα προέρχεται από ένα ποτάμι στο βόρειο τμήμα του Κονγκό. Τα πρώτα κρούσματα εκδηλώθηκαν πιθανότατα από δάγκωμα νυχτερίδας ή από επαφή με άλλα άγρια μολυσμένα ζώα το 1976, οπότε και ανακαλύφθηκε ο ιός. Από τότε έχασαν τη ζωή τους μερικές χιλιάδες άνθρωποι. Η κλινική εκδήλωση είναι δραματική, με την ταχεία εξέλιξη από μόλυνση σε κυτταρικό θάνατο και συμπτώματα που μπορεί να περιλαμβάνουν αιμορραγία, εμετό και διάρροια. Το ποσοστό θνησιμότητας κυμαίνεται από 50% έως 90%. Παρ' όλα αυτά επειδή τότε η εξάπλωση περιορίστηκε, ούτε ο ΠΟΥ (Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας) ούτε οι φαρμακευτικές εταιρείες είχαν κίνητρο (οικονομικό) να βρουν εμβολιασμό και τρόπο θεραπείας. Μέχρι που η ασθένεια εμφανίζεται ξανά διαδοχικά στις 3 χώρες της

Δυτικής Αφρικής.

Τα πρώτα συμπτώματα:

1. Αδιαφορία



Υγειονομικό προσωπικό μέσα στα πλασπόνερα μεταφέρει εγκαταλεημένα πτώματα στη Λιβερία



Ένα ήλιπουτέιο θύμα του ιού ηίγο πριν εξεταστεί δέχεται τις φροντίδες του πατέρα του

ές του 1900 οι επιστήμονες εντόπισαν έναν παρόμοιο ιό, τον SIV, να έχει μολύνει ανθρώπους στην Κεντρική Αφρική προκαλώντας βλάβη στο ανοσοποιητικό σύστημα. Σύμφωνα με μελέτες του 2003, προσδιορίζεται η εμφάνιση του ιού σε ακτή των ΗΠΑ ήδη από το 1968 αλλά αυτό βεβαιώνεται 12 ολόκληρα χρόνια αργότερα. Το 1975 καταγράφονται περιστατικά στην Αφρική, ενώ από το 1977 μέχρι το 1979 υπάρχουν περιστατικά και θάνατοι σε πολλές χώρες. Μόλις το 1982 το CDC ορίζει το AIDS ως επικίνδυνη μεταδοτική αρρώστια που καταστρέφει το ανοσοποιητικό σύστημα, ενώ τα επόμενα χρόνια προσδιορίζονται όλες οι μέθοδοι μετάδοσης, αλλά και ο πλέον επικίνδυνος (με ποσοστό 20% στο σύνολο των μολύνσεων) με πολλαπλά θύματα μέσω της μετάγγισης αίματος. Η επιδημία έχει εξαπλωθεί παντού ενώ, σύμφωνα με τον ΠΟΥ, από το 1980 έως το 1997 μόνο στις ΗΠΑ υπήρχαν 641.097 περιστατικά, όταν την ίδια στιγμή σε ολόκληρη την Αφρική 620.000. Οι κάτοικοι της Αφρικής όμως, με τα φτωχά και συχνά απολύτως διεφθαρμένα συστήματα δημόσιας υγείας, δεν είχαν πρόσβαση στα ακριβά αντιρετροϊκά φάρμακα, ενώ οι πλούσιες χώρες παρείχαν και παρέχουν κυρίως ενημέρωση, ενέσεις και προφυλακτικά. Ακόμα και σήμερα οι εκκλησίες αφρικανικών χωρών για φτηνά γενόσημα υπόκεινται σε φοβερούς περιορισμούς από τις μεγάλες πολυεθνικές του φαρμάκου.

ΕΜΠΟΛΑ: Οι Γιατροί χωρίς Σύνορα έκρουαν από την άνοιξη τον κώδωνα του κινδύνου, αλλά ο ήδη υποχρηματοδοτούμενος ΠΟΥ αγνόησε το καμπανάκι, αφήνοντας τη Λιβερία, τη Γουινέα και τη Σιέρα Λεόνε στη μοίρα του Εμπολα. Μόλις στις 2 Ιουλίου, ο ΠΟΥ της Αφρικής συγκάλεσε σύσκεψη για τον Εμπολα των 11 υπουργών Υγείας στην Γκάνα. Συμφωνούν να χαράξουν στρατηγικές, προσπαθούν να αυξήσουν την ευαισθητοποίηση, την ενίσχυση της εποπτείας και να στείλουν στις τρεις χώρες που δοκιμάζονται το πιο εξειδικευμένο προσωπικό. Την ίδια ώρα οι αριθμοί μολύνσεων και θανάτων συνέχισαν να αυξάνονται.

Στις 8 Αυγούστου, η διευθύντρια του ΠΟΥ, Μάργκαρετ Τσαν, δήλωσε τελικά τον Εμπολα ως ένα διεθνές συμβάν έκτακτης ανάγκης για τη δημόσια υγεία. Υπήρχαν μέχρι τότε 1.711 μολύνσεις και 932 θάνατοι. «Οι χώρες που επλήγησαν μέχρι σήμερα απλά δεν έχουν την ικανότητα να διαχειριστούν μια έξαρση αυτού του μεγέθους και της πολυπλοκότητας», δήλωσε η διευθύντρια. Προέτρεψε τη διεθνή κοινότητα να παράσχει υποστήριξη. Όπως όμως τονίζει σε μελέτη του «Το Κίνημα για τη Δημόσια Υγεία (PHM)», ενώ γνωρίζουμε για τον Εμπολα εδώ και 40 χρόνια, δεν υπάρχει ακόμα εμβόλιο ούτε θεραπεία. Μια φαρμακευτική εταιρεία δεν ενδιαφέρεται για μια ασθένεια που πλήττει τους φτωχούς και τα φτωχά συστήματα υγείας. Το μόνο πειραματικό φάρμακο που κατασκευάστηκε ήταν αποτέλεσμα συνεργασίας ενός καναδικού δημόσιου ιδρύματος και δύο μικρών εταιρειών των ΗΠΑ. Ήταν κι αυτή άλλη μία από τις παραμελημένες από τη βιομηχανική έρευνα ασθένειες, διότι δεν θα μπορούσε «να χορτάσει την πείνα του κέρδους των εταιρειών».

2. Θεωρίες συνωμοσίας

AIDS: Τι ακριβώς υποστήριζαν -τότε- οι θιασώτες της «συνωμοτικής» προέλευσης του AIDS; Από τους φαιδρότερους ισχυρισμούς περί συστηματικής χρήσης του «απόλυτου βιολογικού όπλου» από κάποιους «σκοτεινούς κύκλους», που ποικίλλουν ανάλογα με τα ιδεολογικοπολιτικά γούστα του κάθε αφηγητή, στην αληθοφανέστερη θεωρία -αυτήν που υποστηρίζει ότι το AIDS ναι μεν προέρχεται από εργαστήρια βιολογικού πολέμου, κατά λάθος όμως ξέφυγε από κάθε έλεγχο. Ενδεικτικά θυμίζουμε τον Αλί Μπαγκαντί, που έγραφε τότε σε αγγλόφωνο αραβικό περιοδικό των ΗΠΑ: «Οι Ισραηλινοί χρησιμοποιούν τον ιό του AIDS ως όπλο μαζικής καταστροφής για να αντιμετωπίσουν τα παιδιά της Παλαιστίνης. Η μέθοδος δεν είναι το σεξ, όπως έκαναν οι πράκτορες της Μοσάντ μεταμφιεσμένοι σε τουρίστες για να μεταδώσουν την ασθένεια στους Αιγύπτιους. Οι Ισραηλινοί χρησιμοποιούν βελόνες. Η αργή και οδυνηρή δολοφονία των παιδιών της Παλαιστίνης διενεργείται στα ισραηλινά νοσοκομεία, όπου νοσοκόμες και γιατροί τούς κάνουν την ένεση του θανάτου». Ο αντιπρόεδρος της Ζιμπάμπουε, μιας χώρας στην οποία ο ένας στους δέκα κατοίκους είχε μολυνθεί από τον ιό, υποστήριξε το 1996 ότι το AIDS «καλλιεργήθηκε από τους λευκούς ανθρώπους για να αποδεκατίσουν τους μαύρους». Ο Αμπντούλ Μουχαμάντ, γιατρός υπεύθυνος κλινικής αλλά και αρμόδιος υγείας της μαύρης ακροδεξιάς οργάνωσης του Φάρακαν «Εθνος του Ισλάμ», είχε καταγγελλεί για την απαράδεκτη στάση τους απέναντι στους ομοφυλόφιλους ασθενείς, ενώ δήλωνε ότι Εβραίοι γιατροί μεταδίδουν συστηματικά τον ιό του AIDS με ενέσεις στους μαύρους ασθενείς τους. Τέλος, οι απόψεις του Α. Κάντγουελ, συγγραφέα δύο βιβλίων με τους εύγλωττους τίτλους «Το AIDS και οι γιατροί του θανάτου» (1986) και «Αδερφίστικο αίμα» (1993), έχουν χαρακτηριστεί απαράδεκτες και επικίνδυνες από τη Διάσκεψη του ΠΟΥ.

ΕΜΠΟΛΑ: Στο ξέσπασμα του 1995 στη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό, η σύνδεση μεταξύ του νοσοκομείου και όσων πέθαιναν από Εμπολα ήταν τέτοια ώστε επικρατούσε ο «δημοφιλής» ισχυρισμός ότι οι γιατροί είχαν δολοφονήσει εργαζομένους που είχαν περάσει λαθραία διαμάντια έξω από τα κοντινά ορυχεία.

Στην Αφρική το ιατρικό προσωπικό που ήρθε από τη Δύση αντιμετωπιζόταν για μεγάλο διάστημα και μέχρι σήμερα με καχυποψία και συχνά την υποψία ότι αυτοί μεταφέρουν την αρρώστια.

Σε άρθρο της που δημοσιεύτηκε στις 21.9.2014 στο γαλλικό περιοδικό «La Nouvelle Vie Ounrière», η Αμελί Μεφρ αναφέρει ότι, την ώρα που η Οργάνωση Βοήθειας γιορτάζει τα 30 χρόνια από την ίδρυσή της, με αφορμή την επιδημία του Εμπολα χύνεται και πάλι χολή και μελάνι. Οι παλιοί δαίμονες του AIDS αναβιώνουν μαζί με τις «μάχες» τού χθες και στο σήμερα. «Ο Θεός είναι οργισμένος κατά της Λιβερίας, είναι μια μάστιγα και ο ιός Εμπολα. Οι Λιβεριανοί πρέπει να προσεύχονται και να ζητήσουν συγχώρεση του Θεού για τη διαφθορά τους και ανήθικες πράξεις, όπως η ομοφυλοφιλία, οι οποίες εξακολουθούν να διεισδύουν στην κοινωνία μας», τόνιζαν σε ψήφισμά τους τον Ιούλιο 100 χριστιανοί αξιωματούχοι της Αφρικής, προτρέποντας σε τριήμερη νηστεία και προσευχή, όπως ακριβώς είχε γίνει και το 1980, όταν το AIDS είχε εκληφθεί σαν θεία τιμωρία. Αντιμέτωποι με τις νέες επιδημίες, επανεμφανίζουν τις παλιές παράλογες αλλά και θανατηφόρες προκαταλήψεις.

«Θεία τιμωρία, πεποιθήσεις για σκόπιμη μόλυνση μέχρι και εξορία των ασθενών είναι η τέλεια φωλιά για τις επιδημίες, καταδικάζοντας σε σιωπή και σε αναχαίτιση της ιατρικής περίθαλψης», σημειώνει κλείνοντας η αρθρογράφος.

Μια ορατή ξένη στρατιωτική παρουσία σήμερα, με σκοπό παροχή ιατρικής βοήθειας, θα μπορούσε να τροφοδοτήσει περαιτέρω τις υποψίες και τους ισχυρισμούς των φανατικών ισλαμιστών ότι οι άπιστοι μολύνουν τα εμβόλια. Κάθε μη αυτόχθονη στρατιωτική παρέμβαση, σύμφωνα με τους ειδικούς και τους ΓΧΣ, πρέπει να εξεταστεί προσεκτικά, οι γιατροί και το υγειονομικό προσωπικό θα μπορούσαν να φέρουν την καταπολέμηση της επιδημίας αντί για στρατιωτικές επιχειρήσεις που θα όξυναν τις θεωρίες συνωμοσίας των ισλαμιστών, αλλά και των δύσπιστων πολιτών. Η εφημερίδα Guardian δημοσίευσε το γράμμα ενός 13χρονου παιδιού που επέζησε. Ο Μπιντούχ γράφει: «Δεν θέλω καν να ακούω τη λέξη Εμπολα. Έχει καταστρέψει την οικογένειά μου και την εκπαίδευσή μου. Πάντα ήμασταν φτωχοί, αλλά υπήρχε ευτυχία. Αλλά τώρα είμαστε τρομοκρατημένοι. Τόσοι πολλοί άνθρωποι, φίλοι και συγγενείς πέθαναν και συνεχίζουν να πεθαίνουν. Και ο αριθμός των ορφανών μεγαλώνει κάθε ημέρα. Όταν ο Εμπολα έφτασε στη χώρα μου, δεν ανησυχούσαμε πολύ. Μετά ήρθε η “ευαισθητοποίηση”, όλοι έτρεχαν και μιλούσαν για τον ιό. Αλλά πολλοί αρνήθηκαν να πιστέψουν ότι υπήρχε κίνδυνος και προσπάθησαν να κάνουν πολιτική με αυτό. Εγινε εξέγερση στην Κενέμα με το σύνθημα “Ο Εμπολα δεν είναι αληθινός”».

3. Ρατσισμός: το στίγμα



Ομάδα «ταφής» απομακρύνει νεκρό από Εμπολα

AIDS: Ο κοινωνικός στιγματισμός των φορέων και ο αποκλεισμός των ασθενών ήταν οι πρώτες πρωτόγονες αντιδράσεις. Ακόμα και στρατόπεδα συγκέντρωσης οραματίστηκαν τότε κάποιοι προστάτες της δημόσιας υγείας -και στην Ελλάδα- για να διαφυλάξουν την αμόλυντη κοινωνία από την κατάρα των «διστραμμένων». Ίσως κάποιοι θυμούνται ότι μετά από μόλυνση με AIDS μέσω αιμοδοσίας μιας νεαρής κοπέλας από 38χρονο αιμοδότη (το 2006), αρχές και τύπος στοχοποίησαν αλλοδαπή γυναίκα που εκδιδόμενη μετέδωσε τον ιό στον «ανυποψίαστο» αιμοδότη. Συναγωνισμός ρατσισμού από τα ΜΜΕ της εποχής που μιλούσαν για κινητές βόμβες, ενώ κανείς δεν τόλμησε να κρίνει εκείνους τους πελάτες που επέμεναν στο «μη ασφαλές» σεξ. Μην ξεχνάμε ότι ακόμα και σήμερα, ενώ η Ελλάδα έχει συνυπογράψει το 2001 τη διακήρυξη του ΟΗΕ για Ανάληψη Υποχρεώσεων για το HIV/AIDS, ο πουριτανισμός οδήγησε μέχρι και στην ισχύουσα ακόμα και σήμερα κατάπτυστη υγειονομική διάταξη Λοβέρδου-Γεωργιάδη για τον στιγματισμό των οροθετικών.

ΕΜΠΟΛΑ: Επιζώντες από τον ιό στο παρελθόν δεν έγιναν δεκτοί πίσω στην κοινότητά τους, μερικοί δεν μπόρεσαν να βρουν εργασία και μερικοί είχαν εγκαταλειφθεί από τους συντρόφους τους. Στην Ουγκάντα στο ξέσπασμα του 2000/2001, τα υπάρχοντα και τα σπίτια κάποιων που επέζησαν κάηκαν.

Ενα σύνηθες χαρακτηριστικό της επιδημίας Εμπολα είναι το στίγμα. Οι πάσχοντες και οι επιζώντες συχνά στιγματίζονται από την κοινωνία, και το ίδιο συμβαίνει και στους εργαζόμενους στα νοσοκομεία. Όπως αναφέρει σε άρθρο του ο Ντάνιελ Σοκόλ, Βρετανός νομικός εξειδικευμένος σε ζητήματα ηθικής της υγείας, «χρειάζεται μεγάλη προσπάθεια να ξεπεραστούν οι προκαταλήψεις και να πειστούν τα μέλη των κοινοτήτων να μην ακούνε τους πρακτικούς γιατρούς τους ή να αλλάξουν τρόπο ταφής των νεκρών ώστε να μην εξαπλώνεται η ασθένεια». Με αφορμή την άρνηση ενός σχολείου στην Αγγλία να δεχτεί επίσκεψη από μια εργαζόμενη ακτιβίστρια και τον γιο της, που ζουν στη Σιέρα Λεόνε, ο αρθρογράφος αναφέρει: «Υπάρχει κάτι μοναδικό στον φόβο απέναντι σε έναν ιό που προκαλεί πρωτόγονους φόβους θανατηφόρων μολύνσεων σαν μια ταινία τρόμου. Τις δικές μας πολύ συχνές αιτίες για πρόωρους θανάτους από το κάπνισμα και το αλκοόλ τείνουμε να τις υποτιμούμε και προτιμάμε αυτό τον φόβο, που μας κάνει εχθρικούς και καχύποπτους απέναντι σε συνανθρώπους μας». Με δυο λόγια ο αρθρογράφος τονίζει ότι

αντί να κλείσουμε το αεροδρόμιο, θα ήταν πιο ασφαλές να κόψουμε το ποτό. Αν και έχουν κλείσει τα αεροδρόμια των χωρών που κυρίως πλήττονται, εντούτοις ένας άνθρωπος ήρθε από άλλη χώρα της Αφρικής και πέθανε στο Ντάλας, ενώ ο έλεγχος στη θερμοκρασία σε χιλιάδες ταξιδιώτες δεν είναι περισσότερο αποτελεσματικός από την καλή και σωστή υποδομή των δομών υγείας και τη σωστή προετοιμασία και ενημέρωση. Το να κόψουμε κάθε σανίδα σωτηρίας για τον αναπτυσσόμενο κόσμο είναι σαν να γυρνάμε το ρολόι έναν αιώνα πίσω. «Μόνο με συνεργασία και έρευνα κι όχι με απομόνωση μπορεί να περιοριστεί ο κίνδυνος της κάθε επιδημίας που θα προκύπτει στο μέλλον».

Ακόμα και οι δύο Ισπανοί ιεραπόστολοι, που επέστρεψαν και πέθαναν στην Ισπανία, προκάλεσαν αντιδράσεις πανικού, με αποτέλεσμα ο υπουργός να τονίσει σε δηλώσεις του την απάνθρωπη και φοβική συμπεριφορά μερίδας πολιτών.

«Δυστυχώς», σημειώνει ο συντονιστής του Αναπτυξιακού Προγράμματος του ΟΗΕ στη Σιέρα Λεόνε, «η αγροτική οικονομία έχει ήδη γονατίσει, ενώ τα γνωστά στερεότυπα για την Αφρική ως τόπο φτώχειας και αρρώστιας έχουν και πάλι αναζωπυρωθεί».

Οι πρώτες αντιδράσεις της «θεσμικής» διεθνούς της Υγείας



Δύο παιδιά περιμένουν να μεταφερθούν σε κέντρο παρακολούθησης λόγω υποψίας μόλυνσης από Εμπολα

Τα χρόνια περνούσαν τόσο για το AIDS όσο και για τον Εμπολα, όπως αναφέραμε στην αρχή, χωρίς να γίνεται κάτι περισσότερο από την καταγραφή περιστατικών, την απομόνωση χωρών και ομάδων υψηλού κινδύνου και την προσπάθεια οριοθέτησης της επιδημίας στα «πέρα από εμάς» όρια. Αργότερα άρχισαν τα πρώτα μέτρα περιορισμού.

Για το μεν AIDS μέσα στις φυλακές, που ήταν εστίες πολλών κρουσμάτων, αλλά και στις φτωχογειτονιές,

που μαστίζονταν από τη κοινή χρήση ενέσεων από εξαρτημένους. Στην περίπτωση του Εμπολα έκλεισαν οι «πόρτες». Πολλές εταιρείες ανέστειλαν τις πτήσεις τους στις χώρες που δοκιμάζονται, αεροδρόμια και δίοδοι επικοινωνίας των κατοίκων των τριών χωρών αποκλείστηκαν, δημιουργώντας ακόμα και αδυναμία στην προμήθεια τροφής. Ακόμα και γιατροί και νοσοκόμοι που έπρεπε να διανυκτερεύσουν σε ξενοδοχείο άλλης αφρικανικής χώρας δεν έγιναν δεκτοί και αναγκάστηκαν να πάνε σε ειδικό χώρο. Την ώρα που εκατοντάδες γιατροί των ΓΧΣ δούλευαν ακούραστα στις περιοχές της επιδημίας, η διεθνής κοινότητα επεξεργαζόταν σχέδια απομάκρυνσης του λιγοστού προσωπικού που διέθεσε σε περίπτωση ανάγκης.

Οι μελέτες και οι πειραματισμοί για εμβόλιο και θεραπεία άρχισαν πολύ καθυστερημένα. Εδώ μπορούμε να θυμηθούμε το πόσο γρήγορα παρασκευάστηκε το εμβόλιο του Η1Ν1 για να αντιληφθούμε πόση σημασία έχει το οικονομικό κίνητρο για τις μεγάλες φαρμακευτικές εταιρείες. Αποτέλεσμα της τραγικής καθυστέρησης ήταν η εξάπλωση του AIDS τότε και η εξάπλωση του Εμπολα τώρα. Χρειάστηκε να προηγηθεί η μαζική μετάδοση του AIDS από μολυσμένο αίμα και ένα περιστατικό Εμπολα στο Ντάλας και μετά στην Ισπανία για να μπουνε στο φουλ οι ατμομηχανές του υποχρηματοδοτούμενου ΠΟΥ. Εφτασε το AIDS στο Χόλιγουντ και ο Εμπολα στη Δύση, για να δοθεί το σύνθημα της παγκόσμιας αφύπνισης, ενώ ήδη είχαν προσβληθεί εκατομμύρια από την πρώτη και χιλιάδες από τη δεύτερη επιδημία.

Τα αποτελέσματα της καθυστέρησης

Μια δραματική εξάπλωση, μετά το AIDS, της επιδημίας του Εμπολα με τα κρούσματα και τους θανάτους να διπλασιάζονται ανά είκοσι ημέρες, με όλα εκείνα τα χαρακτηριστικά που περιγράψαμε, που γεννούν υποψία, στιγματισμό και ρατσισμό παράλληλα με την αδύνατη προς το παρόν οριοθέτηση της μόλυνσης που άρχισε να έχει τα χαρακτηριστικά της πανδημίας.

Οι φτωχές αφρικανικές χώρες, ρημαγμένες από την υπερεκμετάλλευση της γης για βιοκαύσιμα και την καταστροφή του δασικού τους πλούτου από μεγάλες εταιρείες, εξαντλημένες από τη χρόνια προσβολή από ανύπαρκτες στη Δύση ασθένειες, χωρίς καθαρό νερό και με συστήματα υγείας αποδυναμωμένα, εξάγουν τώρα... επιδημίες, πεθαίνοντας.

Το ανθρώπινο φράγμα στη Νιγηρία

Η 21η Ιουλίου ξεκίνησε όπως κάθε άλλη Δευτέρα για την Αμέγιο Αντάντεβο, γιατρό στην πιο πυκνοκατοικημένη πόλη της Αφρικής, το Λάγος. Σε μια πολυσύχναστη γειτονιά του κέντρου, η συνηθισμένη ουρά αναμονής στο μικρό νοσοκομείο όπου εργαζόταν η γιατρός. Νοσοκομείο που ήταν γνωστό ότι συχνά έδινε δωρεάν φάρμακα σε όσους δεν είχαν οικονομική δυνατότητα να τα αγοράσουν. Στη μεγάλη ουρά στεκόταν ένας ασθενής με υψηλό πυρετό και εμετούς από το προηγούμενο βράδυ. Η διάγνωση ήταν ελονοσία. Στην πραγματικότητα, όμως, ο Αμερικανολιβερειανός ανώτερος δημόσιος υπάλληλος, Πάτρικ Σόγερ, είχε ξεφύγει από τρία «μπλόκα» ασφαλείας και καραντίνας στα αεροδρόμια Λιβερίας και Νιγηρίας κι έφτασε στο νοσοκομείο όπου εργαζόταν η ενδοκρινολόγος Αντάντεβο, που έμελλε να γίνει η καθοριστική φιγούρα που εμπόδισε την εξάπλωση της νόσου στη Νιγηρία. Ο ασθενής «μηδέν» της Νιγηρίας ήταν παρών, ενώ στο μικρό αυτό νοσοκομείο δημιουργήθηκε μέσα σε 24 ώρες μια πρόχειρη πτέρυγα για τον Εμπολα. Η ενδοκρινολόγος μαζί με το υπόλοιπο ιατρικό προσωπικό έπρεπε να παίξουν με επιτυχία τον ρόλο τους στην ανακοπή του ιού. Αυτή η πρώτη γραμμή του μετώπου πλήρωσε την προσπάθεια με 4 απώλειες στο προσωπικό, στο σύνολο των 7 θανάτων στη Νιγηρία, μεταξύ αυτών και η Αντάντεβο. «Κάναμε ό,τι μπορούσαμε», θα πει μετά ο γιος της, «δεν μπορούσαμε να τη βγάλουμε έξω, να την πάμε αλλού, να της δώσουμε φάρμακο. Το πιο θλιβερό είναι ότι η μητέρα μου έμεινε στη Νιγηρία να συντονίζει μια μονάδα υγείας που είχε την εμπιστοσύνη του κόσμου κι ενώ το ίδιο το δημόσιο σύστημα υγείας της Νιγηρίας στο τέλος την εγκατέλειψε». Ακόμα και στους τέλεια εξοπλισμένους θαλάμους της Ευρώπης, η παραμικρή απερισκεψία ή το λάθος ή η ελλιπής εκπαίδευση μπορεί να οδηγήσουν σε διασπορά του ιού. Πολύ περισσότερο στα αδύναμα και διεφθαρμένα συστήματα υγείας και περίθαλψης, που ήδη τον Αύγουστο μετρούσαν πάνω από 3.000 νεκρούς. Θα ήταν πολύ περισσότεροι αν οι ντόπιοι γιατροί και οι νοσοκόμοι δεν έδειχναν απίστευτη αυταπάρηση, θάρρος και επαγγελματισμό. Στη Σιέρα Λεόνε, που εξοπλισμός των τραυματιοφορέων είναι μόνο μια πλαστική ποδιά, και ο υπουργός Υγείας δήλωνε ότι τα χρήματα θα ήταν σύντομα διαθέσιμα κι ότι «είναι ενοχλητικό» να γίνονται κινητοποιήσεις των

νεκροθαφτών και με τα πτώματα άταφα για μέρες στους δρόμους, ήταν το ιατρικό προσωπικό που σήκωσε στους ώμους του το φορτίο.

Ενα ασφαλές κέντρο αντιμετώπισης με 70 κλίνες χρειάζεται, σύμφωνα με τον ΠΟΥ, 200 άτομα προσωπικό, με το 1/5 να αφορά ειδικούς που θα παρέχουν εκπαίδευση και εποπτεία. Με φοβερή καθυστέρηση του ΠΟΥ έφτασαν στη Σιέρα Λεόνε εξοπλισμός και ειδικοί, ενώ μέχρι τότε μόνο οι ΓΧΣ δούλευαν στην πρώτη γραμμή μαζί με τους ντόπιους υγειονομικούς, που ήδη μετράνε 240 απώλειες. Οι θάνατοι αυτοί, πέρα από τη θλίψη για τις οικογένειές τους, συνιστούν την απώλεια κρίσιμων πυλώνων στήριξης στα φτωχά αυτά συστήματα υγείας, με την καταγεγραμμένη απόλυτη διαφθορά της ηγεσίας.

Στη Νιγηρία το παράδειγμα της επιτυχίας αποδεικνύει ότι υπάρχει αποφασιστική απάντηση στον περιορισμό της εξάπλωσης. Η μικροβιολόγος Αντάντεβο αμέσως υιοθέτησε μια επιθετική ιατρική απάντηση. Εγκατέστησε μονάδα ανίχνευσης σε ένα κινητό εργαστήριο του αμερικανικού ναυτικού και αμέσως προχώρησε στην πλήρη απολύμανση της κλινικής. Δεν επέτρεψε ούτε στον πρώτο ασθενή να φύγει, όπως ζητούσε η κυβέρνηση, και εφάρμοσε εξαήμερο φράγμα στη μονάδα απομόνωσης με ταυτόχρονη εκπαίδευση του προσωπικού. Ζήτησε εθελοντές να δουλέψουν στη μονάδα και η ίδια επέβλεψε κι άλλη μονάδα, που συστήθηκε αλλού, την ώρα που δεν δεχόταν άλλος γιατρός να το κάνει. Παράλληλα, με βάση ένα σύστημα ανίχνευσης της πολιομυελίτιδας, που είχε εφαρμόσει παλιότερα το υπουργείο, ζητήθηκε κι έγινε δεκτό να ελεγχθούν 18.000 άνθρωποι που είχαν επαφή με τους ασθενείς και το προσωπικό για υποψία πυρετού. Τον Αύγουστο πλέον, μετά τις δικές της πιέσεις, οι μονάδες απομόνωσης είχαν βελτιωθεί και 11 ημέρες μετά τον θάνατό της δεν υπήρξε άλλο κρούσμα στη Νιγηρία. «Αν κάτι προκύψει από τον θάνατο της μητέρας μου, αυτό οφείλει να είναι η βελτίωση του τομέα της δημόσιας υγείας στη χώρα», είπε ο γιος της.

Απόσπασμα από ανταπόκριση της Μόνικα Μαρκ για την εφημερίδα Guardian (8/10/2014)

Επισκεφτείτε

* <http://www.phmovement.org/>

Το PHM είναι ένα παγκόσμιο δίκτυο. Συνενώνονται σε αυτή την οργάνωση ακτιβιστές για την υγεία, την κοινωνία των πολιτών, ακαδημαϊκά ιδρύματα και οργανισμοί από όλο τον κόσμο, ιδίως από τις χώρες χαμηλού και μεσαίου εισοδήματος (MIC & L). Σήμερα έχουν παρουσία σε περίπου 70 χώρες.

* <http://www.msf.org/>

Οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα εργάζονται ασταμάτητα, με πάνω από 700 μέλη τους να βρίσκονται κοντά στους κατοίκους των χωρών που πλήττονται από τον Εμπολα, ενώ έσπευσαν εκεί πολύ πριν αντιδράσει η διεθνής κοινότητα

* <http://www.plosntds.org/article/info:doi/10.1371/journal.pntd.0003056>

PLOS: Μη κερδοσκοπικός Εκδοτικός Οργανισμός με αντικείμενο την επιστήμη και την ιατρική. Τομέας: Παραμελημένες τροπικές ασθένειες

Άρθρο-έρευνα: «Το ξέσπασμα του Εμπολα στη Γουινέα: Εκεί όπου η οικολογία (31/7/2014) συνάντησε την Οικονομία

Διαβάστε

* Αλμπέρ Καμί «Η πανούκλα»

(μτφρ. Αργυρώ Ροΐδου, εκδ. Μπουκουμάνης, Αθήνα 1989)

ΦΟΡΕΙΣ ΤΟΥ ΙΟΥ: Τάσος Κωστόπουλος, Αντα Ψαρρά, Δημήτρης Ψαρράς ios@efsyn.gr